

Asia: VN/28937/2021

Työryhmän mietintö pienten riita-asioiden menettelystä

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Lausuntopyynnön diaarinumero: VN/28937/2021

Suomen Yrittäjien lausunto pienten riita-asioiden menettelyä koskevasta mietinnöstä

Oikeusministeriö on pyytänyt Suomen Yrittäjien lausuntoa pienten riita-asioiden menettelyä koskevasta mietinnöstä. Esityksellä säädettäisiin pienten riita-asioiden menettelystä, jossa käsiteltäisiin asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvat riita-asiat, jos riitaa olisi enintään 10 000 eurosta tai jos riidalla ei olisi rahamääräistä arvoa. Lisäksi edellytettäisiin, että asia olisi riitainen ja se laadultaan ja laajuudeltaan soveltuisi pienten riita-asioiden menettelyyn.

Suomen Yrittäjät kiittää mahdollisuudesta lausua asiassa ja tarkastelee mietintöä erityisesti siitä näkökulmasta, että ehdotettua menettelyä laajennettaisiin myös muihin asiaryhmiin kuin nyt ehdotettuun asuinhuoneistojen vuokrasuhteisiin perustuviin riitoihin.

1. Suomen Yrittäjät kannattaa pienten riita-asioiden menettelyä säättämistä

Suomen Yrittäjät kannattaa työryhmän ehdotusta säätää pienten riita-asioiden menettelyä. Pidämme myös sinällään perusteltuna työryhmän ehdotusta rajata menettely vaatimuksiin, joka olisi kanteen vireillepanohetkellä pääomaltaan enintään 10 000 euroa tai muu kuin rahamääräinen. Katsomme kuitenkin, että myös monet kyseisen euromääräisen rajan ylittävät riidat voivat asian laadun ja laajuuden puolesta soveltua hyvin yksinkertaistettuun menettelyyn. Näin ollen menettelyn kehittämistä ja soveltamisalan mahdollista laajentamista arvioitaessa olisi samalla syytä arvioida

myös mahdollisia muita kuin puhtaasti euromääräisiä ylärajakriteerejä, joiden perusteella asia voitaisiin saattaa pienten riita-asioiden menettelyyn.

Pidämme kuitenkin harmillisena, että työryhmän toimeksianto on ollut suppea ja menettelyä sovellettaisiin siten vain niissä asioissa, joissa kantajan vaatimus perustuu asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen. Työryhmä on pitänyt perusteltuna tarkoituksenmukaisen oikeudenhoidon ja oikeusturvankin näkökulmasta, että uudenlaista oikeudenkäyntimenettelyä kokeiltaisiin pienessä asiaryhmässä ennen sen mahdollista laajentamista muihin asioihin. Työryhmä kuitenkin ehdottaa, että pienten riita-asioiden menettelyn kehittämiseksi ja soveltamisalan mahdollisen laajentamisen arvioimiseksi uudistuksen vaikutuksista ja kehittämistarpeista olisi aiheellista tehdä tutkimus joitakin vuosia lakiehdotuksen voimaantulon jälkeen.

Kuten olemme myös aiemmassa lausunnossamme koskien Oikeusministeriön arviomuistiota pienriitamenettelystä 2023:1 (diaari VN/28937/2021) tuoneet ilmi, käsitellään suomalaisissa tuomioistuimissa vähemmän riitaisia siviili- ja kauppaoikeudellisia asioita kuin muualla Euroopassa. Arviomme mukaan tämä ei johdu siitä, että esimerkiksi yritysten välisiin sopimussuhteisiin liittyvät intressiriidat olisivat Suomessa muita maita harvemmassa. Oikeudenkäyntiin liittyvän kuluriskin vuoksi riita-asian vieminen tuomioistuimen ratkaistavaksi on varsin riskialtis tapa ratkaista riitaisuus erityisesti tilanteessa, jossa vastapuolina olisivat pieni ja suuri yritys. Riski maksettavaksi tulevista korkeista oikeudenkäyntikuluista estää joissain tapauksissa viemästä yritystoimintaan liittyviä riita-asioita tuomioistuimen ratkaistavaksi. Kuluriski voi tosiasiaassa estää asian viemisen tuomioistuimen ratkaistavaksi sellaisissakin tapauksissa, joissa menestymisen mahdollisuudet olisivat korkealla.

Näin ollen yrittäjien oikeusturvan kannalta myös muiden kuin asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvien pienehköjen riitojen asianmukainen, nopea ja kustannustehokas ratkaiseminen olisi tärkeää. Myös muut asuinhuoneiston vuokrasuhteeseen perustuvien riitojen kanssa luonteeltaan samantyyppiset jutut, kuten mm. liikehuoneiston vuokrasopimukseen sekä yksinkertaiset, yritysten välisiin tai yritysten ja kuluttajien välisiin sopimuksiin perustuvat riidat soveltuisivat Suomen Yrittäjien käsityksen mukaan hyvin nyt ehdotettuun menettelyyn.

Pidämmekin siten ensiarvoisen tärkeänä, että pienten riita-asioiden menettelyn kehittämiseksi ja soveltamisalan mahdolliseksi laajentamiseksi laista tehdään kattava vaikutusarviointi mahdollisimman pian, kuitenkin viimeistään 2–3 vuoden kuluttua lain voimaantulon jälkeen.

2. Yksinkertaisempi käsittely käräjäoikeudessa ja sähköinen asiointipalvelu

Suomen Yrittäjät pitää perusteltuna työryhmän ehdotusta siitä, että asianosaiset eivät voisi keskenään sopia oikeudenkäyntimenettelystä eli käsitelläkö asia lopulta pienten riita-asioiden

menettelyssä vai täysimittaisen riita-asian menettelyssä, vaan päätöksen tekisi aina tuomioistuin. Pidämme kuitenkin myös tärkeänä työryhmän esityksen mukaisesti, että asianosaisia tulisi kuulla ennen kuin käräjäoikeus päättää soveltamisalaan sinänsä kuuluvan asian käsittelemisestä kuitenkin täysimittaisena riita-asiana, ja että käräjäoikeuden tulisi ottaa harkinnassaan huomioon asianosaisten näkemykset ja niiden perustelut.

Työryhmän ehdotuksia prosessin yksinkertaistamisesta sekä puheenjohtajan prosessinjohdosta menettelyssä voidaan pitää myös kannatettavana. Olisi kuitenkin myös syytä pohtia, tulisiko erityisesti pääkäsittelyn menettelysäännöksiä muokata vieläkin joustavampaan suuntaan ottaen huomioon, että menettelyn lähtökohtana on asianosaisten toimiminen käsittelyssä ilman lainopillista avustajaa.

Kannatamme myös työryhmän ehdotusta siitä, että asianosaisten tulisi eräin poikkeuksin käyttää sähköistä asiointipalvelua toimittaessaan asiakirjoja käräjäoikeuteen, kunhan kyseinen asiointipalvelu olisi valmis. Tärkeää on, että asiointipalvelu luodaan sellaiseksi, että se opastaa ilman avustajaa toimivaa asianosaisia laatimaan muodoltaan oikeanlaisen haastehakemuksen tai vastauksen. Sähköisen asiointipalvelun luomista tuleekin edistää pikaisesti.

Muutoin Suomen Yrittäjillä ei ole huomautettavaa työryhmän esittämiin menettelysäännöksiin.

3. Oikeudenkäyntikulut

Suomen Yrittäjät kannattaa, että pienten riita-asioiden menettelyssä ei lähtökohtaisesti tarvitsisi avustajaa ja että oikeudenkäyntiasiamiehenä tai -avustajana voisi toimia myös rehellinen ja muutoin kyseiseen tehtävään soveltuva ja kykenevä täysi-ikäinen henkilö, joka ei ole konkurssissa ja jonka toimintakelpoisuutta on rajoitettu. Ehdotus voi parhaimmillaan vähentää merkittävästi yritysten prosessikustannuksia. Toisaalta toisen osapuolen palkkaama avustaja (esim. asianajaja), loisi tästä huolimatta painetta myös toiselle osapuolelle palkata avustaja. Monilla suuremmilla yrityksillä on kuitenkin myös valmiiksi palkkalistoillaan ns. in-house juristit. Jo valmiiksi suuremman yrityksen sisältä löytyvä lainopillinen osaaminen parantaa huomattavasti suuremman yrityksen mahdollisuuksia ajaa asiaansa tai puolustautua menettelyssä vastapuolella olevaan, taloudellisesti huomattavasti heikommassa asemassa olevaa pienempään yritykseen verrattuna.

Suomen Yrittäjät kannattaa työryhmän ehdotusta rajoittaa määrää, jolla jutun hävinnyt osapuoli voitaisiin velvoittaa korvaamaan voittaneen asianosaisen oikeudenkäyntikulut. Suhtaudumme kuitenkin varauksellisesti ehdotettuihin korvauksen enimmäismääriin 300 euroa tai, jos asiassa on toimitettu pääkäsittely, enintään 600 euroa. Suhtaudumme myös varauksella työryhmän ehdotukseen, jolla hävinnyt osapuoli voidaan velvoittaa korvaamaan voittaneelle enintään 200 euroa muita erityisiä kuluja, kuten esim. käänöskuluja tai matkakustannuksia. Kuten työryhmäkin

on todennut, ehdotus tarkoittaisi myös sitä, ettei asian voittanut osapuolikaan välttämättä saisi korvausta oikeudenkäyntikuluistaan.

Työryhmän ehdottamat enimmäismäärät ovat kovin matalat, ja yritysten välisissä riidoissa riittävät arviolta kahden, korkeintaan kolmen tunnin lainopilliseen apuun. Pidämmekin siten tärkeänä, että pienten riita-asioiden menettelyn laajentamisen arvioinnin yhteydessä oikeudenkäynnin kuluvastuusta tehdään kattava vaikutusarviointi erityisesti niissä tilanteissa, joissa vastakkain on mikro- tai pienyritys ja suuryritys.

Katsomme myös tärkeäksi selvittää, olisiko mahdollista ja tarkoituksenmukaista, että suuryritys vastaisi sekä pienten riita-asioiden menettelyssä että täysimittaisessa riita-asioiden menettelyssä mikro- tai pienyritystä vastaan aina menettelyn lopputuloksesta riippumatta omista oikeudenkäyntikuluistaan.

4. Muutoksenhaku hovioikeuteen

Suomen Yrittäjät kannattaa työryhmän ehdotusta, että pienten riita-asioiden menettelyssä ratkaistujen asioiden muutoksenhakuoikeutta ei rajoiteta. Pidämme myös riidan osapuolten oikeusturvan kannalta perusteltuna, että asiat kuuluisivat hovioikeudessa jatkokäsittelylupajärjestelmän piiriin, eikä muutosperusteella myönnettävän jatkokäsittelyluvan kynnystä koroteta eikä muutoksenhakuaikaa lyhennetä.

Työryhmä on kuitenkin myös katsonut, ettei hovioikeusmenettelyä muutoin ole syytä keventää tai yksinkertaistaa. Lisäksi hovioikeudessa oikeudenkäyntikulujen korvausvelvollisuutta ei olisi rajoitettu siten kuin pienten riita-asioiden menettelyssä käräjäoikeudessa. Näkemyksemme mukaan olisi kuitenkin vielä syytä arvioida olisiko hovioikeusmenettelynkin oltava käräjäoikeusmenettelyä vastaavalla tavalla joutuisa ja kustannuksiltaan tehokas. Pienten riita-asioiden menettelyn tavoitteisiin nähden olisi ainakin perusteltua arvioida, tarvitseeko hovioikeuden prosessia muuttaa pienten intressien riita-asioissa siten, että maallikot voisivat ajaa asiaansa ilman avustajaa myös hovioikeudessa. Muussa tapauksessa menettelylle asetetut tavoitteet ja menettelystä yrityksille koituvat hyödyt voivat jäädä ainakin osin saavuttamatta.

Lempiäinen Sanna
Suomen Yrittäjät ry